

در جستجوی راهبردهای اثربخش برای بهبود سلامت نظام مالی بانکهای ایران

عباس عباس‌پور^۱، صالح ابوسعیدی مقدم^۲، محمد تقی تقوی فرد^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۱۰

از صفحه ۷۹ تا ۱۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۲۹

چکیده

هدف این تحقیق کیفی ارائه راهبردهای اثربخش مدل سلامت نظام مالی و جستجوی راهبردهای اثربخش برای بهبود سلامت نظام مالی بانکهای ایران است. افراد مورد مطالعه در این تحقیق شامل خبرگان حوزه پولی و بانکی هستند که اطلاعاتی از طریق مصاحبه با ۱۶ نفر از خبرگان این حوزه از طریق مصاحبه نیم‌ساختاریافته، جمع‌آوری شد. در این تحقیق پس از مصاحبه با خبرگان حوزه نظام مالی و بانکی، داده‌های کیفی به روش داده بنیاد (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) جمع‌آوری و تحلیل شد. افراد مورد مطالعه این تحقیق را ۱۶ نفر از خبرگان حوزه پولی و بانکی تشکیل دادند که شرکت کنندگان با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع نمونه‌گیری نظری انتخاب شدند. در این تحقیق با استفاده از روش داده بنیاد کوربین و استراوس در مرحله کدگذاری باز ۱۶ مقوله و ۳۵ مفهوم استخراج شد. در مرحله کدگذاری محوری بر اساس مفاهیم مقوله محوری، شرایط علی، راهبرد، بستر، شرایط مداخله‌گر و پیامدها، مدل پارادایمی ارائه شد و در مرحله کدگذاری انتخابی مدل نظری برخاسته از یافته‌های تحقیق معرفی و تشریح شد. نتایج نشان داد که به منظور شفاف‌سازی روشهای مالی باید به سلامت نظام مالی به منظور اختلاس در بانکهای ایران توجه کرد و بر اساس شایستگی‌ها و اهداف و راهبرد مورد نظر سیاستهای نظام مالی عملیاتی شود. این بررسی نشان داد که در بیشتر فرایندهای سلامت نظام مالی به صورت نظام‌مند و دقیق این کارکردها و قابلیت‌ها پایش نمی‌شود که در این زمینه حتماً باید بازنگریهای اساسی در کارکردهای سیاستهای نظام مالی و پولی صورت پذیرد. همچنین نتایج نشان داد یکی از اساسی‌ترین راهبردهای مربوط به اعمال نظارت بر نظام بانکی، خصوصی‌سازی سازمانهای پولی و بانکی و بهبود مدیریت منابع سازمانی است.

واژگان کلیدی

سلامت نظام مالی، راهبردهای اثربخش، شفاف‌سازی روشهای مالی، توسعه منابع انسانی

۱. استاد مدیریت منابع انسانی دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). رایانامه: abbaspour1386@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری مدیریت دولتی پردیس بین‌المللی کیش، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: saleh-149@yahoo.com

۳. دانشیار مدیریت صنعتی دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. رایانامه: Dr.taghavifard@gmail.com

۱. مقدمه

فساد، پدیده‌ای ناهنجار اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است که در همه جوامع بشری به اندازه‌های متفاوت وجود داشته است و هم‌چنان رشد می‌کند. موجودیت و گستردگی این پدیده ناهنجار با توجه به وضعیت هر جامعه فرق می‌کند (بهرامی، ۱۳۹۲). تنها در نظم با دسترسی آزاد (دموکراسی) فساد کاهش می‌یابد و دیگر اقدامات مانند بهبود حقوق مالکیت هرچند در بهبود شرایط مفید است؛ برای کاهش قابل ملاحظه فساد کافی نیست. از آنجا که این پدیده از مهمترین موانع پیشرفت و رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه از جمله اقتصاد ایران با رویکرد اقتصاد مقاومتی شناخته شده است، نیاز به ریشه‌یابی و برخورد با آن به طور جدی در زمره اهداف توسعه‌ای کشورها به شمار می‌آید (فتاحی و همکاران، ۱۳۹۶). فساد با تباه کردن حقوق مالکیت، قوانین و انگیزه‌های مالی و سرمایه‌گذاری، حیات و توسعه اقتصادی و سیاسی را فلج می‌سازد؛ با تحمیل هزینه‌های اقتصادی بر دوش جامعه و انحراف آن از اهداف و اولویتهایش به انگل اقتصاد تبدیل می‌شود و با هزینه‌های اجتماعی خود، ثروت و قدرت را در دست عده‌ای از افراد غنی و قدرتمند، متمرکز می‌کند. در این راستا فساد اقتصادی به یکی از مشکلات مهم کشورهای در حال توسعه تبدیل شده است، عده‌ای بر این عقیده‌اند که اصولاً راهی برای حل این مشکل وجود ندارد. عده‌ای نیز برآنند که مجازات و تنبیه عوامل فساد تنها راه حل مشکلات مقابله با فساد اقتصادی است. مشکل فساد اقتصادی حل نخواهد شد مگر اینکه عوامل و ریشه‌های بروز این پدیده کشف، و ریشه‌کنی این عوامل برای مقابله با فساد فراهم شود (رجایی و همکاران، ۱۳۹۶). بی‌تردید مبارزه با این پدیده نیازمند شناخت وسیع و عمیق از آن، موشکافی دقیق در جهت بررسی آثار و پیامدهای آن و هم‌چنین ارائه راه‌حل مناسب برای پیشگیری و انتشار بیشتر آن در سطح جامعه است که این امر با توجه به تأثیرات و پیامدهای این پدیده، ضروری و دارای اهمیت است (گرچی زاده ۱۳۸۹). بانکها مؤسسه‌هایی بسیار قدرتمند و تأثیرگذار در اقتصاد کشورها هستند. قدرت اقتصادی بانکها به قدری است که در تمامی دوره‌ها بحرانهای مالی و اقتصادی از بخش بانکی شروع، و توسط همان بخش نیز کنترل می‌شود. عملیات بانکی بسیار مستعد فساد است و جالبتر اینکه مجرمان در تمام دنیا برای فعالیتهای غیرقانونی اقتصادی و بویژه پول‌شویی سعی در نفوذ به بانکها و یا تصاحب بانکها می‌کنند (فلاح، ۱۳۹۴). فساد متضمن تخطی از وظایف اجتماعی یا انحراف از معیارهای اخلاقی در برابر سود مادی شخصی، قدرت و یا شهرت است (سلیمی و همکاران، ۱۳۹۵). مسائل امروز و رشد روزافزون فناوری، سازمانها را بمراتب پیچیده‌تر از گذشته کرده و در نتیجه اداره کردن سازمانهای عصر

حاضر دشوارتر از قبل شده است. یکی از پیامدهای این پیچیدگی، پدیده فساد است. فساد، پیچیده، پنهان و گوناگون است و از این رو مبارزه با آن نیز مستلزم تلاشی پیوسته، طولانی و اصولی است (گروه اقتصادی خبرگزاری برهان، ۱۳۹۵)؛ لذا این پژوهش بر آن است تا مدلی در زمینه سلامت مالی بانکهای تهران به منظور پیشگیری از اختلاس ارائه کند. قابل ذکر است که یکی از مشکلات اصلی در صنعت بانکداری ایران، نبود مدلی جامع برای سلامت مالی بانکها با در نظر گرفتن شرایط بومی خاص صنعت بانکداری ایران و پیشگیری از اختلاس است.

جوامع با اشراف بر این مطالب، طرحهای کاربردی و پژوهشی مختلفی را در زمینه‌های مختلف علمی در ارتباط با سلامت مالی و اختلاس به مرحله اجرا گذاشته‌اند که در هر یک از آنها جنبه‌ای خاص از اقدامات به بهبود وضعیت موجود منجر شده است؛ لکن با جستجویی کوتاه در منابع لاتین و فارسی می‌توان دریافت که درباره ارائه مدلی تلفیقی درباره این موضوع که جایگاه مهمی در این زمینه دارد و به رغم نقش بی‌بدیل آن، اغلب مواقع نادیده گرفته می‌شود، تحقیقی انجام نشده است. این تحقیق می‌تواند به کاستن خلأهای دانشی و شناختی موجود در اوضاع حاضر کمک کند. از سویی سلامت مالی به لحاظ پیچیدگی و ابعاد مختلفی که دارد، تاکنون متخصصان و صاحب‌نظران متعددی را به خود مشغول کرده است که دستاوردهای این پژوهش به شناخت گزینه‌های تصمیم‌گیری ساماندهی اختلاس از بعد راهبردهای مناسب در بخش اجرا کمک خواهد کرد؛ پس لازم است در راستای استفاده از این موارد و کاربرد آن در ارائه مدل سلامت مالی به منظور پیشگیری از اختلاس نیز تحقیقات مرتبطی انجام گیرد؛ هم‌چنین باید ذکر کرد که خلأ پژوهشی در این راستا را می‌توان فرصتی برای ارائه نمونه‌ای کاربردی عنوان کرد. هم‌چنین پژوهش با معرفی اصول، مفاهیم و ویژگیهای عمده نظری اختلاس و سلامت مالی، کارشناسان را با جنبه‌های مختلف این موارد آشنا می‌سازد و با بررسی تجربه عملی بین‌المللی در زمینه به‌کارگیری این مطالب و مشخص کردن ضرورت به‌کارگیری آن و امکان کاربرد آن در شرایط بانکهای ایران، صاحب‌نظران را به تفکر درباره کاربرد آن در این قسمت تشویق می‌کند. نتیجه این پژوهش می‌تواند سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان بانکها و سازمانهای مرتبط را درباره به‌کارگیری مدل آشنا سازد. هم‌چنین نکته مهم در این رابطه کمبود پژوهش در ارتباط با جنبه‌های مختلف کاربرد سلامت مالی در بخش اجراست که این پژوهش می‌تواند محققان را نسبت به تحقیقات مشابه در این زمینه تشویق کند.

۲. سوالات پژوهش

۱. مدل سلامت نظام مالی به منظور پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران چیست؟
۲. مقوله محوری مدل سلامت نظام مالی برای پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران کدام است؟
۳. شرایط علی مدل سلامت نظام مالی برای پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران کدام است؟
۴. بستر مناسب مدل سلامت نظام مالی به منظور پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران چیست؟
۵. عوامل مداخله‌گر مدل سلامت نظام مالی به منظور پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران کدام است؟
۶. راهبردهای مدل سلامت نظام مالی برای پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران چیست؟
۷. پیامدهای مدل سلامت نظام مالی برای پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران چیست؟

۳. پیشینه پژوهش

در ابتدا سعی می‌شود به پیشینه‌های داخلی و سپس به پیشینه‌های خارجی اشاره شود. سیدی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان "ارائه الگوی شاخصهای سلامت بانکی با رویکرد بانکداری اسلامی" عنوان کردند که از دیدگاه خبرگان بانکی، شاخصهای کفایت سرمایه، کیفیت داراییها، سودآوری، نقدینگی، کیفیت مدیریت، حساسیت نسبت به ریسک بازار، بانکداری اسلامی، حاکمیت شرکتی، میزان تسهیلات برخوردار از پشتوانه فنی و اقتصادی و دیگر عوامل بر سلامت بانکی مؤثر است. آباچانی و محرم (۱۳۹۸) توانایی شاخصهای مالی را در ارزیابی سلامت سیستم مالی مورد بررسی قرار دادند و عنوان کردند که شاخصهای کیفیت دارایی، کفایت سرمایه و نقدینگی در ارزیابی سلامت بخش مالی تأثیرگذار است. منصوری و همکاران (۱۳۹۷) در بررسی زمینه‌های اجتماعی رواج فساد اقتصادی و اداری (مطالعه درباره شهرداریهای مناطق و بانکها در شهر تهران) عنوان کردند که فساد اقتصادی و اداری همواره نابسامانیهای بسیاری برای جامعه بشری به دنبال داشته است و سیاستهای دولت را در تضاد با منافع اکثریت قرار می‌دهد و باعث هدررفتن منابع ملی می‌شود. یافته‌های این مطالعه کیفی، پنج عنوان و مضمون اصلی به دست داد که تحت عنوان مهمترین زمینه‌های اجتماعی وقوع فساد اقتصادی و اداری شناخته شد که عبارت است از پایبندی دینی و اخلاقی، اعتماد نهادی، آزادیهای مدنی، نظام خویشاوندپروری اداری و میزان قبح فساد در جامعه، با توجه به مضمونهای یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که عدم پایبندی دینی و اخلاقی در افراد، زمانی که با نبود وجدان کاری و اخلاق حرفه‌ای باشد، عدم

اعتماد نهادی با کاهش رضایت شغلی، تعهد سازمانی، کاهش اطمینان و ایجاد انحراف شغلی، عدم شفاف‌سازی و گردش آزاد اطلاعات به علت عدم آزادیهای مدنی، وجود نظام خویشاوندپروری اداری با به وجود آوردن کارهای خلاف قانونی چون اختلاس، پارتی‌بازی، فروش اطلاعات محرمانه سازمان و نظایر آن، عدم قبح فساد از طریق تبدیل آن به ارزش در جامعه می‌تواند زمینه‌ساز رواج فساد اقتصادی و اداری باشد. ستایش و فتحه (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی "تأثیر شاخصهای سلامت نظام بانکی در تعیین راهبرد مدیریت دارایی و بدهی با نگاه ویژه به شاخص کفایت سرمایه" پرداختند و عنوان کردند که شاخص کفایت سرمایه، بازده دارایی و بازده سرمایه معناداری بر مدیریت دارایی و بدهی دارد. فتاحی (۱۳۹۶) به بررسی "تأثیر سلامت بانکی بر سودآوری بانکهای تجاری طی دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳" پرداخت. نتایج نشان داد که مقادیر کفایت سرمایه بیشتر از آستانه ۲۳/۱۰ بر سودآوری بانکهای تجاری در ایران تأثیر دارد در حالی که مقادیر کفایت سرمایه کمتر از آستانه ۲۳/۱۰ درصد تأثیر منفی و معنی‌داری بر سودآوری بانکها دارد. هم‌چنین نتایج حاکی از تأثیر معنی‌دار دیگر معیارهای سلامت بانکی، کیفیت داراییهای بانکی، کیفیت مدیریت، کیفیت نقدینگی و حساسیت نسبت به ریسک بازار بر سودآوری بانکها است. چشم‌انداز بانکداری، که در قطر (۲۰۱۹) انجام شده، مشخص کرده است که بخش بانکی پیوسته در حال تحول است و برای حرکت موفقیت‌آمیز در این محیط، مؤسسات مالی محلی باید تمرکز خود را بر روی پروتکل‌های گزارشگری بین‌المللی، انطباق مقررات، پیامدهای مالیات بر ارزش افزوده آینده، تحولات دیجیتال، کاهش تقلب و خطرهای جرائم سایبری و آسانسازی حضور شرکتهای با ارزش افزوده افزایش دهند. نتایج براساس تحلیل مالی هشت بانک ذکر شده است (شامل چهار بانک متعارف و چهار بانک اسلامی). لازم به ذکر است تقاضا به منظور امور مالی اسلامی به طور چشمگیری در حال رشد است که فرصتهایی را برای متخصصان برای ارتقای استانداردهای صنعت و توسعه راه‌حلهای نوآورانه پیشرو در بازار ایجاد می‌کند. دی آگستینو و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با نام "هزینه‌های دولت، فساد و رشد اقتصادی" به بررسی اثر متقابل فساد و دولت بر رشد اقتصادی پرداختند، نتایج این تحقیق نشان داد تعاملات بین فساد و سرمایه‌گذاری و هزینه‌های فساد و هزینه‌های نظامی بر رشد اقتصادی تأثیرات منفی زیادی دارد. نتایج هم‌چنین نشان‌دهنده همبستگی مهم بین فساد و نظامی است. هم‌چنین طبق این تحقیق، مبارزه با فساد نه تنها تأثیر مستقیم و مثبت بلکه تأثیر غیرمستقیم مثبتی نیز بر کاهش نقش منفی بار نظامی دارد. این تحقیق نشان می‌دهد سیاستهایی که با فساد مبارزه می‌کنند با آنهایی که بار نظامی را کاهش می‌دهند مانند توافقات محرمانه منطقه‌ای، ترکیب می‌شوند و بر

رشد اقتصادی تأثیر مثبتی می‌گذارد. تین تین^۱ و همکاران (۲۰۱۸) عملکرد بانکهای دولتی و خصوصی هندوستان را با استفاده از سیستم رتبه‌بندی کامل ارزیابی، و آنها را رتبه‌بندی کردند. نتایج نشان داد بانکهای خصوصی نسبت به بانکهای دولتی از رتبه عملکرد بهتری برخوردار هستند. یودین و همکاران (۲۰۱۵) به سنجش میزان سلامت مالی بانکهای خصوصی در بنگلادش پرداختند و عنوان کردند که در شاخصهای مالی مشخص شد که بانک با سپرده زیاد، وام بیشتر و سرمایه‌گذاریهای زیادتر، همیشه به معنای این نیست که بهتر باشد.

۴. مبانی نظری پژوهش

بانکها به‌عنوان مؤسسات اعتباری در گردش پول و ثروت جامعه نقش تعیین‌کننده، و از این رو جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد هر کشور دارند؛ بنابراین فعالیت مطلوب و مؤثر بانکها می‌تواند در رشد بخشهای مختلف اقتصادی و افزایش سطح کیفی و کمی تولیدات آثار مهبی بر جای گذارد. در نظام بانکی هر کشور، تجزیه و تحلیل بانکها به مقاصد گوناگونی مانند ارزشیابی سهام، سودآوری، ارزیابی عملکرد و کارایی صورت می‌گیرد. نظارت بر صنعت بانکی نسبت به دیگر صنایع از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ چرا که انعکاس آثار ورشکستگی بانک بر اقتصاد از دیگر صنایع بسیار بیشتر است (سینگلتون، ۲۰۱۳). امروزه تقریباً همه دولتها از اختیارات و سازوکارهای نظارتی خود به قصد محدود کردن ریسک ورشکستگی در بانکها استفاده می‌کنند؛ هم‌چنین مقامات ناظر، تحریمها و محدودیتهایی برای بانکهایی اعمال می‌کنند که وضعیت مالی ضعیف دارند (امیری و همکاران، ۱۳۹۴)؛ از این رو می‌توان گفت که سالم بودن هر سازمان در نگاه سلزینیک تا حد زیادی به ویژگی آن بستگی دارد. به نظر وی بخشی از ویژگی را فرهنگ سازمان می‌سازد؛ اما ویژگی سازمان چیزی فراتر از فرهنگ است و بسیار تحت تأثیر ساختار صنعت، مهارتهای کارکنان یا اعضا و اتحادی است که می‌تواند انجام گیرد (مینتروپ، ۲۰۱۲). براون (۲۰۰۵) نیز برای سلامت سازمان پنج بعد معرفی می‌کند: فرهنگی، بین فردی، سازمانی، مدنی و طبیعی که هر کدام از این ابعاد می‌تواند مانع ایجاد سلامت شود یا سلامت جمعی را پدید بیاورد. براون معتقد است که از این پنج بعد، بعد فرهنگی شاید بنیادیترین باشد؛ زیرا فرهنگ عاملی است که دیگر موارد را به هم پیوند می‌زند (براون، ۲۰۰۵).

سلامت مالی به معنی توان سودآوری و تداوم فعالیت واحد اقتصادی است. سلامتی مالی شرکتها موضوعی است که با بحث تداوم فعالیتهای، ورشکستگی، درماندگی مالی و ویژگیهای

1. Tintin

کیفی اطلاعات حسابداری (مربوط بودن و قابل اتکا بودن) در ارتباط است؛ لذا باید در حوزه‌های عملیاتی بازاریابی، مالی و حسابداری به ارزیابی عملکرد شرکتها دست زد (کریستونیس، ۲۰۰۵). سلامت مالی بحث ثبات مالی را نیز شامل می‌شود. ثبات مالی عبارت نسبتاً جدیدی است که در عصر جهان سرمایه و پس از وقوع بحرانهای مالی در امریکای لاتین، آسیای جنوب شرقی، روسیه و ترکیه از اواخر دهه گذشته میلادی به میزان وسیع و فزاینده‌ای در مجامع سیاستگذاری و ادبیات اقتصادی مطرح شده است (فلاح، ۱۳۹۴ و استاین، ۲۰۱۲). اتخاذ تدابیر پیشگیرانه برای مقابله با ریسک سیستماتیک در بخش مالی و ایجاد استحکام در مؤسسات مالی برای کاهش هزینه بحرانهای مالی عناصر اصلی بسته سیاسی ثبات مالی است. پیش‌بینی وقوع بحران در بخش واقعی خارجی و نیز عدم تعادل‌های بودجه دولت و شبیه‌سازی آنها در قالب سناریوی محتمل و بررسی آثار آنها بر ترازنامه شرکتها، رایجترین راهی است که در حال حاضر برای ارزیابی میزان استحکام و سلامت بخش مالی و آسیب‌پذیری آن در قالب بحرانهای اقتصادی مورد استفاده قرار می‌گیرد (برزیده و همکاران، ۱۳۹۲). از نظر نایدو شرکتی دارای سلامت مالی است که سود پس از کسر مالیاتش، مثبت، و رشد سود واقعی آن مثبت باشد و شرکتی درمانده است که سود پس از کسر مالیاتش منفی باشد و زیان کرده باشد. شرکتهای درمانده نمی‌توانند در سالهای بعد وضعیت خود را بهبود بخشند و به این ترتیب دچار درماندگی مالی می‌شوند و قادر به ایفای تعهدات خود نخواهند بود و ضرر آن به تمام ذی‌نفعان خواهد رسید. این مرحله از نظر وی به شرایط عدم قدرت توانایی پرداخت بدهی یا عدم توانایی پرداخت کل بدهیها در مقابل قدرت نقدینگی مطرح بوده است (نایدو و همکاران، ۲۰۰۷).

اختلاس در نظام بانکی ایران یکی از جرائم اقتصادی شایع در چند دهه اخیر در ایران بوده است و با توجه به رشد روز افزون آن در فضای پولی و اقتصادی کشور لزوم پیشگیری از این جرم را بیش از پیش مشخص می‌سازد (اسدی و همکاران، ۱۳۹۶). در اقتصاد ایران نیز مانند هر اقتصاد دیگری، بخش بانکی وظیفه مهمی را بر عهده دارد. با توجه به اینکه بخش عمده سیستم بانکی در اقتصاد ایران، دولتی است به بحث پایداری مالی سیستم بانکی توجه چندانی نشده و شاخص یا شاخصهایی برای بررسی میزان پایداری بخش بانکی تعریف نشده است. بخش دولتی نیز با وجود دخالت‌های فراوانی که در سیستم بانکی داشته به میزان پایداری این سیستم توجهی نشان نداده است. سیستم بانکی در ایران از یک سو در فضای بسته فعالیت می‌کند و با دنیای خارج ارتباط چندانی ندارد و از سوی دیگر به لحاظ ماهیت نیز با سیستم بانکی رایج در دنیا تفاوت دارد (رازدار و احوالی، ۱۳۹۴). میرباقری و همکاران (۱۳۹۴) معتقدند عوامل متعددی بر ثبات

مالی تأثیرگذار است که از مهمترین آنها می‌توان به متغیرهای اقتصاد کلان (تورم، تولید ناخالص داخلی، قیمت ارز) و شرایط ویژه بانکها (میزان سودآوری بانکها، نسبت وام به دارایی آنها و نسبت هزینه به درآمد بانکها) اشاره کرد. ثبات مالی بر عملکرد مؤسسات مالی و بانکها تأثیر مثبتی دارد و کارایی فعالیتهای آنها را ارتقا می‌دهد. نتایج مطالعه آنها نشان می‌دهد که میزان ثبات مالی در بانکهای مورد مطالعه متفاوت است و یکسان نیست. توجه بیشتر به بانکهای خصوصی به منظور افزایش شاخص ثبات مالی در این بانکها ضرورت می‌یابد. یکی از اساسی‌ترین راهبردهای مربوط به اعمال نظارت بر نظام بانکی به منظور کاهش مخاطرات اخلاقی، رتبه‌بندی و ارزیابی سلامت و ثبات بانکهاست (ثقفی و ولی‌الله، ۱۳۹۴).

الگوهای فساد از جامعه‌ای به جامعه دیگر بویژه در کشورهای در حال توسعه متفاوت است؛ اما می‌توان چارچوبهای کلی را برای جهت‌دهی صحیح در این زمینه ترسیم کرد. آنچه مشخص است دولت خوب پیش‌نیاز اصلی اعمال حاکمیت خوب است و برای داشتن دولت خوب، باید خطمشی جامعی در مقابله با فساد در جامعه اعمال شود (مونگیو، ۲۰۱۳). فساد در محیط‌هایی غالب می‌شود که فرصتهای زیاد فساد و با هزینه کم وجود دارد. در واقع، این ساختارهای تحریک‌کننده هستند که رفتارهای فساد آور را تشویق می‌کنند؛ بنابراین خطمشی‌های مقابله با فساد با هدف‌گذاری افزایش هزینه‌های انتظاری فساد (یعنی ریسک گرفتار شدن و مجازات شدید) سعی در کاهش فرصتهای فساد دارند (الوانی، ۱۳۸۹). کاربرد این خطمشی‌ها در برنامه‌های مبارزه با فساد به این معنا است که برای جامع بینی، موضوع را باید فراتر از مدیریت اجرایی دولت و رفرمهای مدیریت مالی دید. در این راستا در نظر گرفتن ساختار روابط نظامهای حاکم بسیار حائز اهمیت است. ساختار داخلی نظامهای سیاسی، روابط دولت و نگاه‌ها و روابط دولت و آحاد مردم از مهمترین موضوعاتی است که در اعمال این راهبردها در برنامه‌های مبارزه با فساد باید مورد توجه قرار گیرد؛ بنابراین خطمشی مناسب مبارزه با فساد باید چند جانبه باشد (پاکدامن و منشی‌زاده، ۱۳۹۵). با نگاهی به نظریه‌هایی که تاکنون در زمینه فساد ارائه شده است، این موضوع آشکارا نمایان می‌شود که نظریه‌پرداز در ارائه هر نظریه، رویکرد خاصی به پدیده داشته است؛ از جمله این رویکردها عبارت است از رویکرد اخلاقی، روانشناختی، جامعه‌شناختی، انسانشناختی و فرهنگ سازمانی. هر کدام از این رویکردها شالوده ذهنی محقق را در تبیین علت و چیستی پدیده مورد نظر شکل می‌دهد (گتسچاک و همکاران، ۲۰۱۴)؛ به عنوان مثال در رویکرد اخلاقی به تبیین فساد بر عملکرد شخصی تأکید می‌شود در حالی که رویکرد اجتماعی فساد را ناشی از سلسله علل معین در سطوح مختلف اجتماع می‌داند. در رویکرد اخلاقی مهمترین نظریه موجود،

نظریه سبب بد است. در این نظریه خلاصه می‌شود که افراد بر مبنای ارزشهای اخلاقی عمل می‌کنند؛ پس این ارزشهای غلط است که علت اصلی فساد به شمار می‌رود (دی گراف، ۲۰۰۷). ورودی از جمله صاحب‌نظرانی است که با رویکرد اجتماعی، نظریه کنش را مطرح کرده است. از نظر وی جامعه پیشرفته به میدانهای مختلف اقتصادی، سیاسی و غیره تقسیم می‌شود. افراد در جامعه نیز همانند ذره‌ای که درون میدان مغناطیسی هستند در این میدانها قرار می‌گیرند. کسانی که بر ارزشهای حاکم بر میدان متمرکز شده‌اند، آن را بهتر درونی، و اجرا می‌کنند و هم‌نوازترند؛ اما کسانی که ارزشهای پراکنده‌ای دارند و از میدان فاصله می‌گیرند برای کنش فسادآمیز آماده‌ترند (دی گراف، ۲۰۰۷؛ سزن، ۲۰۱۳). از سوی دیگر هافستد با دیدگاهی انسان‌شناسانه به مسئله فساد نگاه و نظریه فرهنگی خود را ارائه کرده است. به زعم وی هر کشور به لحاظ فرهنگی دارای چهار طبقه کلی است شامل فاصله قدرت، پرهیز از شرایط نامتعین، مردانگی یا زنانگی، جمعگرایی یا فردگرایی. بر این اساس وی توضیح می‌دهد در کشوری که فاصله قدرت (پذیرش اجتماع از توزیع نابرابر قدرت در جامعه) کمتر باشد، قدرت بالادستان و زیردستان تقریباً برابر است و اساساً همین امر می‌تواند باعث تفاوت در بروز فساد در مقایسه با کشوری شود که فاصله قدرت در آن زیاد است (سیمز و همکاران، ۲۰۱۴؛ روبینز و جاج، ۲۰۱۲). برخی نظریه‌پردازان دیگر نیز با رویکردی علاوه بر فرد و جامعه به فساد نظر انداخته‌اند؛ یعنی با رویکردی سازمانی به این پدیده نگریسته‌اند؛ از جمله نظریه‌های مطرح در این زمینه، نظریه فرهنگ سازمانی است (اسکات، ۲۰۱۲). فرهنگ سازمانی مجموعه‌ای از ارزشها، اعتقادات و سنتهایی است که ویژگیهای اصلی سازمان را مشخص می‌کند و به آن شخصیت می‌دهد (سلامی، ۱۳۹۵). این نقص دستگاه دولتی یا ساختار فرهنگی آن است که باعث فساد کارکنان می‌شود، نه نقص در افراد. این نظریه کم و بیش با شماری از نظریه‌های مشابه در حوزه علوم سازمانی مرتبط است که بر ماهیت مسری فساد تأکید می‌کند. (توماس و میگر^۱، ۲۰۰۴) نیز بر ماهیت مسری بودن فساد تأکید، و برای این سرایت چهار مرحله کلی را معرفی می‌کنند که بیشتر بر فرایند تصمیم‌گیری فردی تأثیر می‌گذارد. این چهار مرحله عبارت است از: ایجاد فرصت (به دست آوردن قدرت و اختیار)، وسوسه شدن (مثلاً در مورد به دست آوردن حقوق و مزایا)، واپایش و نظارت اوضاع و رسمی شدن عامل (مانند کمکاری و یا آسیب رساندن به شهرت سازمان (گریسر و سایدباتم، ۲۰۱۲).

۵. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش کیفی از حیث مدل پیاز پژوهش ساندرز و همکاران جهت‌یری فلسفی- تفسیری دارد و بر نظریه ساختارگرایی اجتماعی مبتنی است. از نظر هدف، تحقیق اکتشافی (سرمد، ۲۰۲۱) و از نظر رویکرد پژوهشی استقرایی (از جزء به کل) است. همچنین از نظر روش تحقیق کیفی، از نظر شیوه گردآوری داده‌ها تحقیق میدانی و از نظر راهبرد (روش اجرا) سعی شده است با استفاده از روش داده بنیاد اطلاعات مورد نیاز را به دست آورد و با استفاده از ابزار مصاحبه، اطلاعات موردنیاز کشف و درک شود (ساندرز و لوپس و ترونهیل، ۲۰۰۹). از سوی دیگر این پژوهش از نگاه چگونگی گردآوری داده‌ها به منظور ارائه مدل سلامت نظام مالی برای پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران از روش تحقیق کیفی استفاده خواهد کرد. برای ساخت مدل از روش کیفی نظریه داده بنیاد استفاده خواهد شد. در این تحقیق پس از مصاحبه با ۱۶ تن از خبرگان حوزه نظام مالی و بانکی، اطلاعات مربوط به جامعه آماری در جدول (۱) آورده شده است. داده‌های کیفی به روش داده بنیاد (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) جمع‌آوری و تحلیل شد و اطلاعاتی از طریق مصاحبه نیم‌ساختاریافته جمع‌آوری شد که به شرح جدول (۲) است. همچنین در این تحقیق از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع نمونه‌گیری نظری استفاده شد. با این تعداد مصاحبه و با توجه به تکراری بودن داده‌ها، مشخص شد که اطلاعات به نقطه اشباع رسیده است و به مصاحبه‌های بیشتر نیازی نیست. به منظور ارزیابی کیفیت پژوهشهای مبتنی بر نظریه‌پردازی داده بنیان (و همچنین دیگر پژوهشهای کیفی)، کوربین و استراوس، ده شاخص مقبولیت را معرفی کرده‌اند که بر مبنای آن مقبولیت پژوهش ارزیابی می‌شود (به دلیل محدودیت سه شاخص به عنوان نمونه معرفی می‌شود). تناسب: آیا یافته‌های پژوهش با تجربه متخصصان حوزه مورد مطالعه و همچنین شرکت‌کنندگان، سازگاری و همخوانی دارد؟ آیا شرکت‌کنندگان می‌توانند خود را در خط داستان پژوهش مشاهده کنند؟ به منظور تحقق این معیار، یافته‌های پژوهش توسط دو نفر از متخصصان حوزه نظام مالی و بانکی ارزیابی، پالایش و تأیید شده است. همچنین نظریه پدیدار شده به دو نفر از مشارکت‌کنندگان ارائه، و نظرهای تکمیلی آنان دریافت و اعمال شد؛ به‌طور مثال مدل کدگذاری محوری، مدل کدگذاری انتخابی و شاخصهای طی جلسات مختلف به بحث گذاشته، و در هر مرحله اصلاح و تکمیل شد.

جدول (۱): اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت کنندگان پژوهش (خبرگان)

مجموع فراوانی	تعداد	زیر مؤلفه	عوامل جمعیت شناختی
۱۶ نفر	۹	مرد	جنسیت
	۷	زن	
۱۶ نفر	۲	کمتر از ۳۰ سال	سن
	۷	۳۰ تا ۴۰ سال	
	۴	۴۱ تا ۵۰ سال	
	۳	بیش از ۵۰ سال	
۱۶ نفر	۸	مدیران عالی	پست سازمانی
	۵	مدیران میانی	
	۳	کارشناسان خبره	
۱۶ نفر	۱	رئیس اداره کل حسابداری مالی	سمت سازمانی
	۲	مسئول حوزه بازرسی و نظارت	
	۱	رئیس اداره کل انفورماتیک و IT	
	۱	رئیس اداره بازرسی و حسابرسی بانک	
	۱	رئیس اداره امور سازمان روشها بانک	
	۲	معاونت مالی و اداری بانک	
۱	معاونت فناوری و اطلاعات و اتوماسیون		

ادامه جدول (۱): اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت کنندگان پژوهش (خبرگان)

عوامل جمعیت شناختی	زیر مؤلفه	تعداد	مجموع فراوانی
سمت سازمانی	معاونت امور شعب و بازاریابی	۱	۱۶ نفر
	معاونت اداره کل حراست	۱	
	عضو هیئت مدیره بانک	۲	
	متخصص علوم رفتاری و شناختی	۲	
	مدیر عامل و عضو هیئت مدیره	۱	
تحصیلات	کارشناسی و پایین‌تر	۵	۱۶ نفر
	ارشد	۸	
	دکتری	۳	
سابقه کار	کمتر از ۵ سال	۱	۱۶ نفر
	۵ تا ۱۵ سال	۸	
	۱۵ تا ۲۵ سال	۵	
	بیش از ۲۵ سال	۲	

۶. یافته‌های پژوهش

این بخش به بیان نتایج مصاحبه‌ها و کدگذاری آنها می‌پردازد. فرایند کدگذاری، حالتی را فراهم آورد که در آن داده‌های خام به مفاهیم نظری توسعه یابد. طی فرایند کدگذاری مقوله‌ها بتدریج پیدا شد و توسعه یافت. این کار با کمک روش نظام‌مند و استاندارد و طی سه مرحله کدگذاری انجام شد: کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی، بخش بعدی نتایج هر یک از این کدگذاریها را ارائه می‌کند. با توجه به اینکه در این پژوهش از روش داده بنیاد نظام‌مند کوربین و استراوس به عنوان مبنا استفاده شده است، داده‌های تحقیق بر مبنای این روش تحلیل شد.

۶-۱. نتایج حاصل از کدگذاری باز

تحلیل نظریه‌پردازی داده بنیاد با تحلیل تکه‌های داده‌های هر یک از افراد شروع می‌شود. مرحله آغازین شامل بخش‌بندی مستندات داده‌های مصاحبه برای تحلیل است. تفکیک داده‌ها به تکه‌ها این امکان را فراهم می‌آورد که بتوان اجزای جداگانه آنها را بررسی، و به‌گونه‌ای مفهوم‌پردازی کرد که از موقعیت ویژه‌ای فراتر رود که داده‌ها در آن ایجاد شده است (استراوس و کوربین، ۱۹۹۸). این فرایند به کدگذاری باز معروف است. با توجه به این مطلب، محقق دریافته است که راهبردهای سازمان می‌تواند از فراوانی و شدت و اثر برخوردار، و به ترتیب در ابعاد زیاد تا کم و قوی و مؤثر تا ضعیف و نامؤثر در نوسان باشد. جدول (۲) عناوین ۱۶ مقوله استخراج شده همراه با نوع، ویژگی و ابعاد مرتبط با هریک را نشان می‌دهد.

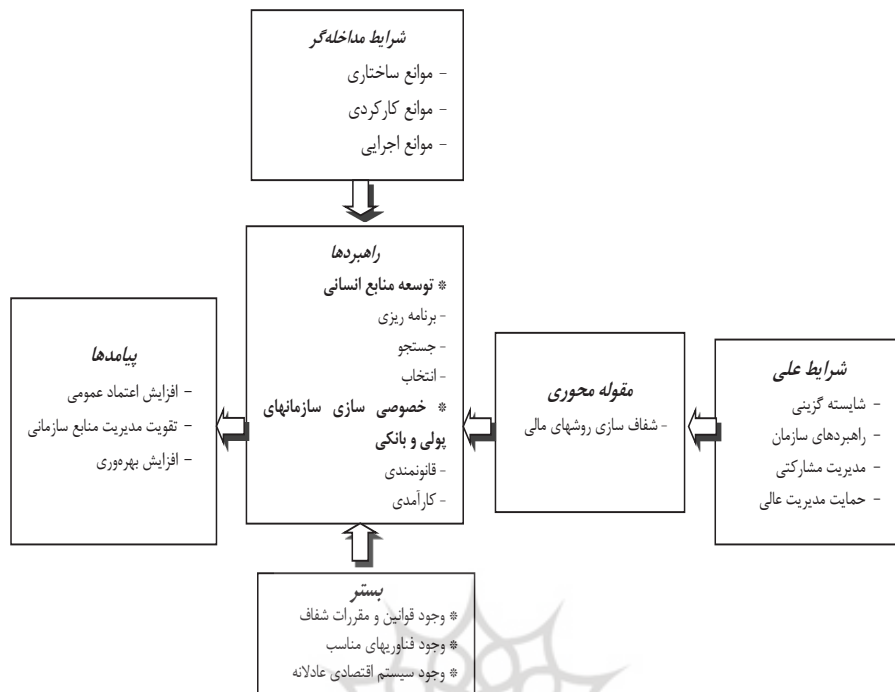
جدول (۲). مقوله‌های مستخرج از کدگذاری باز همراه با ویژگیها

نوع مقوله	مقوله	ویژگیها	ابعاد
مقوله محوری	شفافسازی روشهای مالی	وجود روشهای مشخص	نظام‌مند، بی قاعده
		مشخص بودن فرایندهای کاری	جذب کارآمد، جذب ناکارآمد
		اطلاع رسانی مناسب	مشخص، بی قاعده
شرایط علی	شایسته‌گزینی	شایسته‌سالاری مسئولان	زیاد، کم
		شایسته‌داری مسئولان	زیاد، کم
		شایسته‌گماری مسئولان	زیاد، کم
شرایط علی	راهبردهای سازمان	چشم انداز منابع انسانی	یکپارچه، نامنظم
		نگرش راهبردی	پذیرش قانون، عدم پذیرش قانون
شرایط علی	مدیریت مشارکتی	تفویض اختیار	حمایت مدیران، بی‌اعتنایی مدیران
		هماهنگی	سیستم حمایتی، سیستم بی‌اعتنایی
شرایط علی	حمایت مدیران عالی	اعتماد به مسئولین	رابطه مندی، ضابطه مندی
		تأمین منابع	زیاد، کم

ادامه جدول (۲). مقوله های مستخرج از کدگذاری باز همراه با ویژگیها

نوع مقوله	مقوله	ویژگیها	ابعاد
شرایط مداخله‌گر	موانع ساختاری	نبود متولی واحد	مقاومت، تسلیم
		پاسخگو نبودن	زیاد، کم
	موانع کارکردی	انتخاب نامناسب	زیاد، کم
		نداشتن دانش و تجربه مناسب	مؤثر، زیانبار
	موانع اجرایی	نبود برنامه های مدون	زیاد، کم
		پیگیری و کنترل ضعیف	تداوم، نامنظم
بستر	وجود قوانین و مقررات شفاف	تدوین قوانین مناسب	زیاد، کم
		اجرا و پایبندی به قوانین	زیاد، کم
	وجود فناوریهای مناسب	وجود امکانات سخت افزاری	مؤثر، زیانبار
		وجود امکانات نرم افزاری	مؤثر، زیانبار
	وجود سیستم اقتصادی عادلانه	شناسایی واقعیت‌های جامعه	زیاد، کم
	راهبردها	توسعه منابع انسانی	تقویت ظرفیت مالی
عقلانیت			مؤثر، زیانبار
کارآمدی			زیاد، کم
خصوصی سازی سازمانهای پولی و بانکی		قانونمندی	تداوم، نامنظم
		واگذاری	رابطه‌مندی، ضابطه‌مندی
		نظارت	زیاد، کم
پیامدها	بهبود مدیریت منابع سازمانی	کاهش هزینه	زیاد، کم
		افزایش اعتبارات	مقاومت، تسلیم
	افزایش بهره‌وری	افزایش کارایی	زیاد، کم
		افزایش اثربخشی	زیاد، کم
	افزایش اعتماد عمومی	افزایش مشارکت اجتماعی	مؤثر، زیانبار
		پشتیبانی مشتریان	زیاد، کم

کدگذاری محوری، اندیشه‌ها را به مقوله‌های کمتری، نسبت به آنچه در کدگذاری باز وجود دارد، گروه‌بندی، و چارچوبی چکیده‌تر ارائه می‌کند (استراوس و کوربین، ۱۹۹۸). طی کدگذاری محوری، مقوله‌های مستخرج از کدگذاری باز تحت شش دسته شامل مقوله محوری، شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط بستر، راهبردها (کنشها یا واکنشها) و پیامدها قرار می‌گیرد. از بین این مقوله‌ها، «شفاف‌سازی روشهای مالی» به منزله مقوله محوری در نظر گرفته شده و در مرکز مدل قرار گرفته است. دلیل انتخاب آن به منزله مقوله محوری این است که در اغلب داده‌ها ردپای آن را می‌توان آشکارا مشاهده کرد؛ به عبارت دیگر اغلب پاسخ دهندگان اشاره کرده‌اند که شفاف‌سازی روشهای مالی نیازمند وجود روشهای مشخص، مشخص بودن فرایندهای کاری و اطلاع‌رسانی مناسب است و با روشهای فعلی نمی‌توان به طور موفق به سلامت نظام مالی برای پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران پرداخت؛ بنابراین می‌توان این مقوله را در مرکز قرارداد و دیگر مقوله‌ها را به آن مرتبط کرد. برچسب انتخاب شده برای مقوله محوری نیز انتزاعی و در عین حال از جامعیت برخوردار است. از میان دیگر مقوله‌ها، چهار مقوله شایسته‌گزینی، راهبردهای سازمان، مدیریت مشارکتی و حمایت مدیران عالی به منزله شرایط علی در نظر گرفته شده است؛ یعنی شفاف‌سازی روشهای مالی به این وابسته است که در زمان سلامت نظام مالی برای پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران با استفاده از شایسته‌گزینی، راهبردهای سازمان، مدیریت مشارکتی و حمایت مدیران عالی مورد استفاده قرار گیرد. مقوله‌های توسعه منابع انسانی و خصوصی‌سازی به منزله راهبردهای رخدادهای شفاف‌سازی روشهای مالی در نظر گرفته شده است؛ یعنی فرایند توسعه منابع انسانی و خصوصی‌سازی در سلامت نظام مالی به منظور پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران به عنوان مینا مورد عمل قرار گیرد. همچنین شفاف‌سازی روشهای مالی در بستر وجود قوانین و مقررات شفاف، وجود فناوریهای مناسب و وجود سیستم اقتصادی عادلانه صورت می‌پذیرد. موانع ساختاری و کارکردی و اجرایی نیز به منزله شرایط مداخله‌گر در نظر گرفته شده است؛ زیرا در فرایند شفاف‌سازی روشهای مالی رخ داده است و می‌تواند آن را محدود یا آسان کند. در نهایت مقوله‌های بهبود مدیریت منابع سازمانی، افزایش بهره‌وری، افزایش اعتماد عمومی به منزله نتایج و پیامدهای شفاف‌سازی روشهای مالی در نظر گرفته شده است. با توجه به این توضیحات مدل پارادایم کدگذاری محوری به صورت شکل (۱) است.

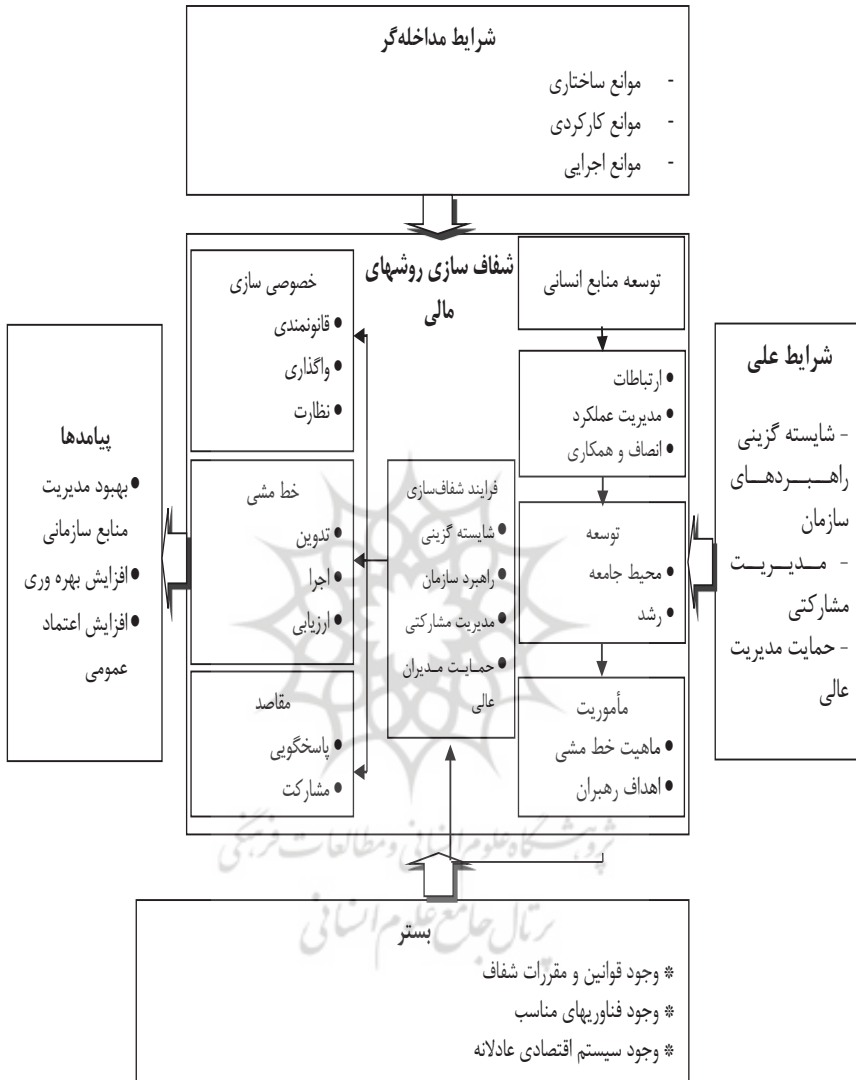
شکل (۱): مدل پارادایم کدگذاری محوری: شفاف‌سازی روشهای مالی

۳-۶. کدگذاری انتخابی و خلق نظریه

کدگذاری انتخابی، مرحله اصلی نظریه پردازی زمینه بنیان است که بر اساس نتایج کدگذاری باز و محوری به ارائه نظریه می پردازد. در این سطح با کنار هم نهادن مقوله‌ها حول مقوله محوری به منزله مضمون اصلی، یک روایت نظری برای پدیده ارائه، و ضمن آن، حول این رشته اصلی، بین مفاهیم و مقوله‌ها ارتباطی نظام‌مند ایجاد می‌شود.

کدگذاری انتخابی، آخرین مرحله از فرایند نظریه‌پردازی داده بنیاد است که به توسعه نظریه نهایی می‌انجامد. طی فرایند کدگذاری انتخابی، یک مقوله محوری واحد انتخاب می‌شود و همه مقوله‌های دیگر به این مقوله محوری برمی‌گردد. بر مبنای این مقوله محوری، خط سیر واحدی شکل می‌گیرد که همه اطلاعات درباره آن ساماندهی می‌شود. بحث درباره مقوله محوری نهایی که طی کدگذاری باز، محوری و انتخابی نمایان شد در این بخش انجام می‌شود. این مقوله محوری رابطه سه سطح کدگذاری را مفهوم‌پردازی، و به تشریح ویژگی‌های مقوله‌ها کمک می‌کند. در این مرحله از کدگذاری، نظریه‌پرداز از روابط مقوله‌ها در کدگذاری محوری، نظریه‌ای به نگارش درمی‌آورد که پدیده مورد مطالعه را به‌گونه‌ای انتزاعی تشریح می‌کند (استراوس و کوربین، ۱۹۹۸).

در این پژوهش نظریه به وجود آمده ابتدا از طریق نمودار مدل دانش محوری تشریح، و سپس گزاره‌های مستخرج از کدگذاری انتخابی ارائه می‌شود.

شکل (۲). مدل نظری شفاف‌سازی روشهای مالی

(سلامت نظام مالی به منظور پیشگیری از اختلاس در بانکهای ایران)

۷. نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که به منظور شفاف‌سازی روشهای مالی باید به سلامت نظام مالی برای اختلاس در بانکهای ایران توجه کرد و بر اساس شایستگی‌ها و اهداف و راهبرد مورد نظر، سیاستهای نظام مالی عملیاتی شود. این بررسی نشان داد که در بیشتر فرایندهای سلامت نظام مالی به صورت نظام‌مند و دقیق، این کارکردها و قابلیت‌ها پایش نمی‌شود که در این زمینه حتماً باید بازنگرپیهای اساسی در کارکردهای سیاستهای نظام مالی و پولی صورت پذیرد. بررسی دیگر تحقیقات هم ثابت کرد که به صورت موردی، بعضاً تعدادی از قابلیت‌ها و شایستگی‌ها به منظور سیاستهای نظام مالی و پولی معرفی و شناسایی شده است که در ادامه سعی می‌شود به این موارد مشترک اشاره شود. در تحقیق قاسم‌پور و همکاران (۱۳۹۵) در ارتباط با تجزیه و تحلیل معیارهای ارزیابی سلامت و ثبات نظام بانکی با استفاده از روش دیمتل، نتایج با نتایج بخش پیامدهای سلامت نظام مالی این تحقیق همسو است. در تحقیق پورعلی (۱۳۹۲) با نام "ارائه مدل سنجش و ارزیابی سلامت مالی در شرایط محیطی ایران" با هدف شناسایی، تعیین مؤلفه‌ها و شاخصهای مالی مؤثر بر سلامت مالی و ارائه مدل به روش رگرسیونی لجستیک چند جمله‌ای برای سنجش و ارزیابی سلامت مالی در ایران، نتایج این تحقیق با نتایج بخش عوامل مداخله‌گر و شرایط علی سلامت نظام مالی این تحقیق همسو است. در تحقیق دی آگوستینو و همکاران (۲۰۱۶) با نام "هزینه‌های دولت، فساد و رشد اقتصادی"، اثر متقابل فساد و دولت بر رشد اقتصادی بررسی شد و نتایج آن نشان داد تعاملات بین فساد و سرمایه‌گذاری و هزینه‌های فساد و هزینه‌های نظامی بر رشد اقتصادی تأثیرات منفی زیادی دارد. هم‌چنین طبق این تحقیق مبارزه با فساد نه تنها تأثیر مستقیم و مثبت بلکه تأثیر غیرمستقیم مثبتی نیز بر کاهش نقش منفی بار نظامی دارد. این تحقیق نشان می‌دهد سیاستهایی که با فساد مبارزه می‌کند با آنهایی که بار نظامی را کاهش می‌دهد مانند توافقات مجرمانه منطقه‌ای، ترکیب می‌شود و بر رشد اقتصادی تأثیر مثبتی می‌گذارد که نتایج این تحقیق با نتایج بخش راهبردها و بسترهای این تحقیق همسو است. در تحقیق دهمرده، علیزاده و زیدی زاده (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای با نام "بررسی اثر اندازه دولت بر فساد با تأکید بر نقش دموکراسی در منطقه منا"، که با هدف شناخت پدیده فساد و شناسایی وابستگی فساد با برخی از متغیرهای اقتصادی و سیاسی از جمله دموکراسی انجام شد با استفاده از رویکرد داده‌های تابلویی، طی سالهای (۲۰۱۰-۲۰۰۳) تأثیر این عامل مهم بر فساد در ۱۶ کشور منتخب منطقه منا با توجه به نقش دموکراسی به منظور کاهش سطح فساد در دولتهای منطقه، گسترش دموکراسی و بویژه آزادی مطبوعات و رسانه و تقویت سیستم نظارت و

پاسخگویی بررسی شد که نتایج این تحقیق با نتایج بخش شرایط مداخله‌گر و راهبردهای این تحقیق همسو است. کوا (۲۰۱۵) در پژوهشی با نام "تجزیه و تحلیل تطبیقی اثربخشی سازمانهای ضد فساد در پنج کشور آسیایی" با هدف مشخص کردن اثربخشی سازمانهای ضد فساد اداری (ACAs) در چین، ژاپن، فیلیپین، سنگاپور و تایوان مشخص کردند که چرا بعضی از این سازمانها از دیگران مؤثرترند، اظهار کردند سیاستهای پیشنهادی به منظور کاهش و جهتدهی به محدودیتهای این سازمانها انجام شد. نتایج این تحقیق نشان داد که اداره تحقیقات فساد اداری سنگاپور (CPIB) به دلیل اراده سیاسی دولت و زمینه سیاسی مطلوب، بسیار اثربخش عمل می‌کند. در فیلیپین و تایوان به دلیل وجود چند سازمان ضد فساد، که منابع مالی و انسانی کمی دارند و همیشه برای به دست آوردن این منابع با یکدیگر در رقابتند، این سازمانها اثربخشی کافی ندارند. کمیسیون مرکزی بازرسی انضباطی چین (CCCDI) نیز بی‌اثر است؛ چرا که اعضای حزب ناظر بر آن خود فاسد هستند و تحت تعقیب قرار نمی‌گیرند و رهبران سیاسی از فساد به عنوان حربه علیه رقبای خود استفاده می‌کنند. در ژاپن نیز اراده ضعیف سیاسی در مبارزه با فساد ساختاری انعکاس می‌یابد که نتایج این بخش از تحقیق با نتایج بخش بستر و شرایط علی همسو است.

هر محقق در تحقیقات خود با محدودیتهای خاصی رو به رو است که بر حسب تحقیق، افراد مورد مطالعه آن و روشهای گردآوری داده‌ها، این محدودیتها می‌تواند در تحقیقات مختلف متفاوت باشد؛ این تحقیق نیز از این محدودیتها مصون نبوده است. مهمترین محدودیتهای این تحقیق را می‌توان چنین ذکر کرد: از آنجا که در بیشتر مطالعات، محقق نمی‌تواند به تک تک رویدادها و یا افراد تشکیل دهنده جامعه مورد نظر دسترسی داشته باشد و این تحقیق هم از این قاعده مستثنی نیست و اگر هم چنین احتمالی فراهم باشد، ملاحظات اقتصادی و مسئله زمان نیز عوامل مهمی است که محقق را وادار می‌کند با مطالعه نمونه‌ای از جامعه به استنتاج و تعمیم‌های لازم بپردازد. در نتیجه این محدودیت را محقق به عنوان یک ضعف در تمام مطالعات مبتنی بر نمونه‌گیری و ایضاً این تحقیق می‌پذیرد.

محدودیت پژوهشگر، ذهنیتهای، تصورات، علایق، آگاهیها و ویژگیها و دانش پژوهشگر و دیگر ویژگیهای شخصی او مانند قدرت تعامل با دیگران و در فرضیه‌سازی، ارتباط با دیگران و تحلیل اثر می‌گذارد و بر اثر علایق و گرایشها بر تحقیق مؤثر است. این تحقیق نیز از این تأثیرات در امان نبوده و به طور طبیعی ویژگیها و دانسته‌ها و علایق پژوهنده بر این تحقیق نیز اثر داشته است که این را نیز باید از محدودیتهای تحقیق بر شمرد.

۸. پیشنهادهای کاربردی

تحقیق نشان داد که سلامت نظام مالی به منظور پیشگیری از اختلاس از نظر ساختاری و کارکردی هنوز در مراحل ابتدایی قرار دارد. در همین راستا مجموعه‌ای از پیشنهادها در راستای سلامت نظام مالی برای پیشگیری از اختلاس ارائه می‌شود:

- پیشنهاد می‌شود یک سیستم نظارت و کنترل مبتنی بر داده‌های الکترونیکی تدوین شود که این سیستم نظارت و کنترل الکترونیکی علاوه بر اینکه در اختیار رئیس بانک آن شعبه قرار دارد در اختیار قسمت مدیران و حراست شعب سرپرستی قرار داشته باشد تا بدین ترتیب بتوان به یک سیستم نظارتی چندگانه و دقیق دست یافت.
- تدوین نظامنامه الکترونیکی براساس نظام بانکداری جهانی در مراحل صدور LC برای مشتریان و قرار دادن داده‌های آن به مدیران و حراست شعب سرپرستی به منظور نظارت بیشتر بر آنها و کاهش اختلاسهایی که در این مورد انجام می‌شود.
- تدوین برنامه‌ای جامع مرتبط با عدم دخالت افراد سیاسی و سیاستگذاران دولت تا بتوان از دخالت آنها در تصمیم‌گیری مرتبط با بانکها جلوگیری کرد و دایره تصمیم‌گیری بانکها محدودتر شود و بدین ترتیب بتوان از سوء استفاده‌های مالی جلوگیری کرد.
- ارتقا دادن سیستمهای امنیتی منطبق با استانداردهای سیستم بانکداری جهانی تا بدین وسیله بتوان از سوء استفاده‌های مالی، پولشویی و اختلاس جلوگیری نمود.
- فعال کردن سیستم الکترونیکی کنترل و نظارت دقیق بر عملیات اجرایی و حضوری شعبه تا بدین وسیله بتوان از سوء استفاده‌های مالی، پولشویی و اختلاس جلوگیری کرد.
- توسعه و تقویت کمیته‌ها و مراجع نظارتی به منظور کنترل‌های داخلی در راستای ارتقای بدی، بازرسی نشسته و هوشمند و کشف تقلب تا بدین وسیله بتوان سیستم سالم اداری را تقویت کرد.

۹. سپاسگزاری

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از کلیه کسانی که در تدوین این مقاله ما را یاری رسانده‌اند تقدیر و تشکر نمایند.

- اسدی، صدف؛ صالحی، رؤیا و تقوی مقدم، علی (۱۳۹۶)، ارایه یک رویکرد مبتنی بر داده کاوی به منظور پیش بینی کلاهبرداری صورت مالی در شرکت ها، سومین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در علوم مدیریت، اقتصاد و حسابداری، بابل، مؤسسه علمی تحقیقاتی کومه علم آوران دانش، https://www.civilica.com/Paper-NASMEA03-NASMEA03_023.html
- الوانی، سید مهدی؛ زرنندی، سعید و عرب سرخی، ابوذر (۱۳۸۹)، مؤلفه های تدوین استراتژی ملی مبارزه با فساد جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مدیریت دولتی، دوره ۲، ش ۴.
- امیری، مجتبی؛ نرگسیان، عباس و بحری رودپشتی، الناز (۱۳۹۴)، سنجش سلامت و فساد اداری در شهرداری تهران. فصلنامه مطالعات رفتار سازمانی. س ۴، ش ۴ (پیاپی ۱۵)، ص ۹۶-۶۵.
۶۵. اعظم احمدیان، (۱۳۹۲) پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- بهرامی، سهراب (۱۳۹۲)، بسترهای وقوع تبانی و فساد در مناقصات و راهکارهای مقابله با آن. فصلنامه علمی کارآگاه، ۶ (۲۲)، ۱۴۵-۱۳۲.
- برزیده، فرخ؛ پریزادی، عیسی و احمدی زاد، آرمان (۱۳۹۲)، نسبت های مالی مؤثر بر سلامت مالی شرکتهای بیمه در ایران. فصلنامه پژوهشنامه بیمه. دوره ۲۸، شماره ۲۲، ص ۲۰۱-۱۸۱.
- پورعلی، محمدرضا (۱۳۹۲)، ارائه مدل سنجش و ارزیابی سلامت مالی در شرایط محیطی ایران. فصلنامه علمی و پژوهشی دانش سرمایه گذاری. س دوم، ش پنجم، ص ۲۰۶-۱۷۹.
- پاکدامن، خدانظر و منشی زاده، مسعود (۱۳۹۵)، بررسی عوامل مؤثر بر سلامت اداری در دستگاه های دولتی خراسان شمالی. سومین کنفرانس بین المللی پژوهشهای نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی، باتومی - کشور گرجستان، مؤسسه سرآمد همایش کارین. https://www.civilica.com/Paper-ICMEH03-ICMEH03_002.html.
- ثقفی، علی و سیف، ولیالله (۱۳۸۴)، شناسایی و اندازه گیری نسبت های مالی و متغیرهای اقتصادی بنیادی مؤثر بر سلامت و ثبات نظام بانکی در ایران. دوره ۵، ش ۱۷ (پیاپی ۲)، ص ۱۱۱-۶۵.
- دهمرده، نظر؛ علیزاده، محمد وزیدی زاده، سمیرا (۱۳۹۱)، بررسی اثر اندازه دولت بر فساد؛ با تأکید بر نقش دموکراسی در منطقه منا. مجله اقتصاد و توسعه منطقه ای. دوره ۱۹، ش ۴. ص ۷۴-۴۸.

- رازدار، محمدرضا و احوالی، نرگس (۱۳۹۴)، درآمدی بر مفهوم سلامت نظام مالی و ابزارهای ارزیابی آن، سومین همایش ملی مدیریت کسب و کار و اولین همایش بین‌المللی حسابداری و اقتصاد مقاومتی، همدان، گروه پژوهشی اکباتان، مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای همدان.
https://www.civilica.com/Paper-NCBM03-NCBM03_050.html.
- زارعیان چناری، حسین (۱۳۹۶)، اختلاس در شبکه بانکی و راهکارهای پیشگیری و مقابله با آن، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه مازندران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- رجایی، زهرا؛ دانش فرد، کرم اله و فقیهی، ابوالحسن (۱۳۹۶)، شکل‌گیری خط مشی در حوزه سلامت نظام اداری در ایران. پژوهشهای مدیریت عمومی. دوره ۱۰، ش ۳۸، ص ۳۴-۵.
- ستایش، محمد حسین و فتحه، محمد حسین (۱۳۹۶)، بررسی تأثیر شاخصهای سلامت نظام بانکی در تعیین راهبرد مدیریت دارایی و بدهی (ALM)؛ با نگاه ویژه به شاخص کفایت سرمایه (CAR). دانش سرمایه‌گذاری، ۶ (۲۴)، ۱۳۹-۱۵۰.
- سلامی، نازنین (۱۳۹۵)، ارائه چهارچوبی جهت سنجش معنویت محیط کار بر اساس آموزه‌های ایرانی-اسلامی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد کازرون.
- سلیمی، محمدجواد؛ ابراهیمی سروعلیا، محمدحسن و قاسم پور، شیوا (۱۳۹۵)، طراحی مدل بومی رتبه‌بندی بانک‌های ایرانی بر مبنای سلامت بانکی. تحقیقات مالی ۱۸ (۴)، ۶۷۴-۶۵۳.
 doi: 10.22059/jfr.2017.60115.
- سیدی، سید احمد؛ عبدلی، محمد رضا و جباری نوقابی، مهدی (۱۳۹۸)، ارزیابی شاخصهای سلامت مالی بانکهای تجاری از دیدگاه خبرگان بانکی. پیشرفتهای حسابداری ۱۱ (۲).
 207-251. doi: 10.22099/jaa.2019.33200.1858.
- فتاحی، شهرام؛ رضایی، مهدی و جاهد، طاهره (۱۳۹۶)، تأثیر سلامت بانکی بر سودآوری بانکهای تجاری: رویکرد رگرسیون پانل آستانه. راهبرد مدیریت مالی.
 doi: 10.22051/jfm.2017.13943.1279. 50-29, (1) 5.
- فلاح، رضا (۱۳۹۴)، سنجش و ارزیابی سلامت مالی شرکتها بر اساس مؤلفه‌های حاکمیت شرکتی و سرمایه فکری، کنفرانس بین‌المللی پژوهشهای نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، استانبول، مؤسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ایلپا.
https://www.civilica.com/Paper-MRMEA01-MRMEA01_413.html.

- گرجی‌زاده، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه بین ریسک سیستماتیک و رشد سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهشگر (مدیریت)، مجله مدیریت استراتژیک صنعتی، (ویژه نامه)، ۳۰-۴۱.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=۱۲۴۷۱۰>.

- میرباقری هیر، میرناصر؛ ناهیدی امیرخیز، محمدرضا و شکوهی فرد، سیامک (۱۳۹۵)، ارزیابی ثبات مالی و تبیین عوامل مؤثر بر ثبات مالی بانکهای کشور. فصلنامه سیاستهای مالی و اقتصادی. س چهارم، ش ۱۵، ص ۴۲-۲۳.

- منصوری فردین، حسینی قمی مژگان، مصلحتی حسین (۱۳۹۷)، زمینه های اجتماعی رواج فساد اقتصادی و اداری (مطالعه درباره شهرداریهای مناطق و بانکها در شهر تهران). دو فصلنامه مسائل اجتماعی ایران، ۹ (۱): ۱۰۱-۱۲۳.

-Abajani J. & Moharram.M. (2018). Determining Financial Performance Evaluation Indicators and Accounting System Capabilities for Fulfilling Financial Accountability in Tehran Municipality, *Journal of Experimental Financial Accounting Studies*, Fall 2017, Volume 14, Number 55; From page 1 to page 30.

-De Graaf, G. (2007). Causes of corruption: Towards a contextual theory of corruption. *Public Administration Quarterly*, 39-86.

-Diagostino, G., Dunne, J. P., & Pieroni, L. (2016). Government spending, corruption and economic growth. *World Development*, 84, 190-205. Gottschalk, P., Dean, G., & Glomseth, R. (2011). Police misconduct and crime: bad apples or systems failure. *Journal of money laundering control*, 15(1), 6-24.

-Gottschalk, P., Dean, G., & Glomseth, R. (2011). Police misconduct and crime: bad apples or systems failure?. *Journal of money laundering control*, 15(1), 6-24.

-Glaser, B. G., & Strauss, A. (1967). The discovery of grounded theory: **Strategies for qualitative research**. Chicago: Aldine Publishing.

-Graycar, A., & Sidebottom, A. (2012). Corruption and control: a corruption reduction approach. *Journal of Financial Crime*, 19(4), 384-399.

-Kritsonis, A. (2005). Assessing a firm's future financial health. *International Journal of Scholarey Academic Interlectual Diversity*, 9(1), 2004-2005.

-Mintrop, H. (2012). Bridging accountability obligations, professional values and (perceived) student needs with integrity. *Journal of Educational Administration*, 50(5), 695-726.

-Mungiu-Pippidi, A. (2013). Controlling corruption through collective action. *Journal of Democracy*, 24(1), 101-115.

-Naidoo, S. R., & Du Toit, G. S. (2007). A predictive model of the states of financial health in south african businesses. *Southern African Business Review*, 11(3), 33-55.

-Robbins, S. P., & Judge, T. (2012). **Essentials of organizational behavior**.

- Singleton, G. L. (2013). Exploring early academic responses to Functions of the Executive. **Journal of Management History**, 19(4), 492-511.
- Sims, R. L., Gong, B., & Ruppel, C. P. (2014). A contingency theory of corruption: The effect of human development and national culture. **The Social Science Journal**, 49(1), 90-97.
- Sesen, H. (2013). Personality or environment? A comprehensive study on the entrepreneurial intentions of university students. **Education+ Training**, 55(7), 624-640.
- Stein, J. C. (2012). Monetary policy as financial stability regulation. **The Quarterly Journal of Economics**, 127(1), 57-95.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1998). **Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory**, 2nd ed. Sage Publications, Thousand Oaks, CA, USA.
- Soot, M. L. (2012). The role of management in tackling corruption. **Baltic Journal of Management**, 7(3), 287-301.
- Sarmad, Z. Abbas, B. & Hejazi, E. (2021), **Research Methods in Behavioral Sciences**, Publisher, Agha, ISBN: 964-329-051-4. (In Persian)
- Tintin, R. A., Chávez, C. C., Altamirano, J. P., & Tintin, L. M. (2018, April). Could E-government Development Contribute to Reduce Corruption Globally? In **eDemocracy & eGovernment (ICEDEG), 2018 International Conference on** (pp. ۱۹۴-۱۸۷). IEEE.
- Uddin, M. M., Masud, M., & Kaium, A. (2015). Financial Health Soundness Measurement of Private Commercial Banks in Bangladesh: An Observation of Selected Banks. **The Journal of Nepalese Business Studies**, 9(1).